

Інформатика: освіта і соціум.

Жук Ю.О.

Всі ідеї, відкриття, світоглядні позиції, що притаманні певному рівню розвитку цивілізації, певному соціуму, у тому числі всі технічні і технологічні досягнення людства, рано чи пізно приходять до школи. Останні приходять не тільки в змістовному плані, заломлюючись через призму дидактики, але і як “знаряддя праці” вчителів та учнів, які, на думку організаторів та керівників навчального процесу, мають певною мірою сприяти підвищенню “якості” освіти. Яскравими прикладами такого “знарядчого” феномену в освіті були програмоване навчання, технічні засоби навчання. І те, і те втілювалося у радянській школі директивним порядком, досліджувалося в межах численних наукових програм, які, взагалі кажучи, “науково доводили” те, що було викладено у відповідних директивах. Результатом на сьогодні є те, що ми, відносно “якості освіти”, там де знаходились, там і знаходимось. Виникає питання, чому витрачені інтелектуальні та фінансові ресурси не дали тієї віддачі, на яку сподівалися проєктанти навчального процесу.

На наш погляд, пояснення цього треба шукати у тому, що утилітарно - прагматичний підхід до процесу навчання визначається тією моделлю людини, яка проєктується педагогом на майбутнє. З того, як ми собі уявляємо цю модель людини, як вона, за нашою прогностикою, буде поводити себе у якомусь майбутньому суспільстві, ми й обираємо з множини “знарядь” ті, що мають бути залучені до навчально-виховного процесу. Але, по-перше, чи можемо ми зараз прогнозувати, що буде через десять років. По-друге, колись було сказано автором “Золотого теля”: “Раніше все щастя людське пов’язувалося з електрикою. Зараз електрика є, а щастя немає”. Теж саме відбулось з програмованим навчанням, технічними засобами навчання, а сьогодні відбувається з комп’ютерними

засобами та, взагалі кажучи, з інформатикою в школі. Ось вони є, а бажаних результатів нема. Нема тих результатів, на які сподівались всі, хто починав цю роботу. Скажемо, той самий Монахов, який починав інформатизацію освіти на “печерному” рівні інформаційних засобів, якщо дивитися з позицій технологічних досягнень сьогодення. Тоді окрім так званої, алгоритмізації, окрім Бейсіка нічого не було. Було тремтіння зелених екранів, а 64 кілобайта це вже було щось таке дуже велике в школі.

Якщо розглядати комп’ютер як представника технічного, технологічного досягнення людства в школі, то він виступає тут і як предмет вивчення, і як об’єкт вивчення, і як предмет, який формує навчальне середовище, і як засіб управління навчальною діяльністю, і як засіб зв’язку, і як засіб навчальної діяльності, яка у декого переходить у професійну діяльність. Останній підхід до визначення місця комп’ютера у навчально-виховному процесі знаходить все більшого поширення у освітянській громадськості. Ці якості комп’ютера, його властивість виступати у різних іпостасях в залежності від педагогічного завдання та педагогічної ситуації, суттєво відрізняє його від “традиційних” технічних засобів навчання. Залучення комп’ютера у навчально-виховний процес - це залучення не тільки техніки, але й того зовнішнього інтелекту, який презентовано через технологію та програмне забезпечення. Таким чином, “входження” комп’ютера у навчально-виховний процес, за умови правильного визначення його місця у цьому процесі, надає змоги сподіватися на певні позитивні “зсуви” цього процесу, обертання дидактичного простору обличчям до майбутнього, яке проектується сьогодні.

Виходячи з розгляду комп’ютера як засобу навчальної діяльності, ми маємо змогу аналізувати його з точки зору формування певних діяльнісних структур, переходимо на мову психології, яка каже, що є операція, є дія, є діяльність, є поведінка. Наприклад, коли ми кажемо, чи має дитина оволодіти клавіатурою, ми

кажемо про операції, дії, як деякий набір елементарних операцій, “згортання” та “розгортання” яких залежить від рівня операціонального опанування. Якщо ми розглядаємо діяльність, то це цілеспрямована стратегія дій, що має спиратися на певний рівень оволодіння операціями. Але розробка стратегії, спрямованої на вирішення навчального завдання, має спиратися на знання тієї галузі, в якій сформульовано це завдання, і яке, у більшості, знаходиться за межами інформаційних технологій.

Як показують педагогічні спостереження та деякі спеціальні дослідження, робота в комп'ютерно-орієнтованому навчальному середовищі формує у молодій людини певний перелік стратегій діяльності. Не алгоритмів, а саме стратегій. Тобто стратегій поведінки у тому просторі, де вона вирішує деяку навчальну задачу, навчальне завдання будь якого рівня чи складності. А потім ми бачимо, що переносу, трансферу цієї діяльності на діяльність поза межі комп'ютерно-орієнтованих навчальних середовищ немає. Якщо дитина може, наприклад, друкувати, ще не каже, що вона може писати. І як вона може писати. Тут декілька спрощені ці питання, але так воно і є.

Якщо виходити з сучасної парадигми освіти, яка затверджується у всьому світі, що навчання це не стільки трансфер змісту знань, скільки трансфер сенсу, що соціалізація людини це не тільки її технологізація і пристосування, скажемо, до інформаційного середовища, який є елементом соціалізації. Тут виникає питання вже не „моделі майбутньої людини”, а моделі того навчального процесу, який має сформувати цю людину. Виникає питання, чи руйнувати традиційний навчальний процес для того щоб будь яким чином вставити в нього програмоване навчання, ТЗН, або нав'язувати інформатизацію. Ні, треба пристосовувати знахідки людства до традиційного навчального процесу, який виправданий такою величезною історією, має солідні напрацювання, виправдовував себе у всі часи, за

будь-якого суспільного ладу, у різні періоди історії. Завжди він базувався на людському спілкуванні. Якщо нема мовного розвитку, то нема людини. Особливо це важливо на перших стадіях розвитку дитини. Початкова школа - це формування особистості в мікро- і в макросоціумі, в класі, школі, соціумі селища, міста, держави. При особистісному спілкуванні акцентування викладачем, вчителем питань, на які треба звернути увагу, це не холодна інформація з екрану, це жива інформація, яку ніщо не може замінити. Тому треба вбудовувати сучасні технології. А чому треба вбудовувати ? Тому що є поняття функціональна комп'ютерна грамотність. Тобто як людина може використовувати комп'ютерні засоби для того, щоб існувати в цьому суспільстві: інформувати, листуватися, купувати, знаходити для себе якусь віддалену інформацію тощо. Але виникає питання, про те що є інформатика як наука, а є інформатика як предмет, який вивчається в школі. Тобто дидактично опрацьована наука, встановлений рівень опанування інформатикою як наукою. Для всіх, хто проектує навчальний процес, реалізує його безпосередньо в класі головним є визначення рівня опанування цим предметом. Можна в початковій школі викладати інформатику, але це не та інформатика, яку треба викладати в 11 класі. Можна цей навчальний предмет якось інакше назвати, комп'ютерні іграшки, наприклад. Але треба розуміти, що навіть на цьому рівні це й комп'ютерно-орієнтовані засоби, і програматика, і телекомунікації тощо. Інформатика сьогодні така багатопланова наука, така величезна, багатосарова наука, у якій є багато градацій, і кожен в ній розуміє багато чого по-своєму.

Наболілим питанням методики є некритичний імпорт термінології з інженерії, зокрема комп'ютерної, до педагогіки, що приводить до непорозумінь. Одне й те саме поняття людина, яка має педагогічну освіту, та людина, яка має технічну освіту, розуміють по-різному. Так, широке використання останнім часом

терміна „технології навчання” часто-густо ототожнюється з терміном „інформаційні технології”, викликають певні непорозуміння, спроби визначити „кількість навчальної інформації” в бітах тощо. Неправильне (або нечітке) розуміння поняття іноді призводить до неправильних висновків, а потім ці висновки впливають на поведінку вчителя і, зрештою, на результати навчального процесу. Таким чином подальша інформатизація освіти ставить перед науковцями та практиками, що працюють в галузі педагогіки, нові завдання, характерні саме для періоду формування нових підходів до навчально-виховного процесу.

Жук Ю.О. Інформатика: освіта і соціум /Гуцульська школа. - № 1-2, 2000. – С.14-15.